

F4

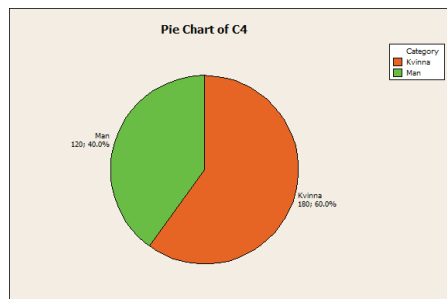
Beskrivning av ett datamaterial.
Val av diagram, lägesmått och
spridningsmått.

Diagram över kvalitativ variabel: cirkeldiagram

Andelarna kan illustreras som tårtbitar eller *cirkelsektorer* med en viss *medelpunktsvinkel*.

Hela varvet i en cirkel utgör 360° . Vilken medelpunktsvinkel skall andelen män ha?

$$40\% \text{ av } 360^\circ = 0,40 \times 360 = 144^\circ.$$

Tabellering av kvalitativ variabel

En variabel varierar över ett antal *kategorier*.

T ex, individer är kvinnor eller män.

Ange antalet individer som tillhör varje kategori i en *frekvenstabell*.

Kön	Antal personer	Andel personer (%)
Män	120	40
Kvinnor	180	60
Totalt	300	100

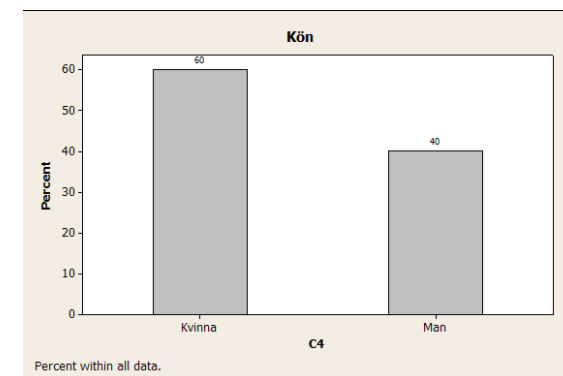
Relativa frekvensen för män ges av

$$\frac{120}{300} \times 100 = 40(\%).$$

Absolut och *relativ/procentuell* fördelning.

Diagram över kvalitativ variabel: stapeldiagram

Vi kan även rita staplar vars höjd motsvarar andelarna.

Tabellering av två kvalitativa variabler i kombination-korstabellering

Om vi har observationer på två variabler kan vi (förstås) göra två frekvenstabeller.

Om vi vill studera *samvariationen* mellan de två variablerna gör vi en *korstabell*.

Tabellerar *observationspar* istället för observationer.

Ange antalet individer som tillhör varje par av kategorier.

Exempel. Civilstånd och valdeltagande.

Individerna är antingen gifta(G) eller ej gifta(EG) och har röstat (= 1) eller ej röstat (= 0). Det ger fyra möjligheter

$(G, 0), (G, 1), (EG, 0), (EG, 1)$.

Arbetstabell

Våra observationer kanske blir

$(G, 0), (EG, 1), (G, 1), (G, 1)$.

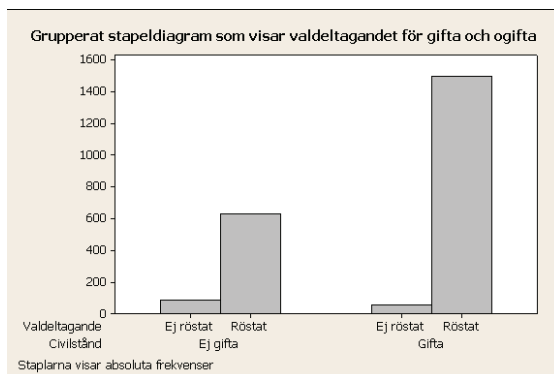
Civilstånd	Valdeltagande	
	0	1
G	/	//
EG		/

När alla observationer avprickats kan vi framställa korstabellen.

Civilstånd	Valdeltagande	
	Ej röstat	Röstat
Gifta	54	1496
Ej gifta	85	628

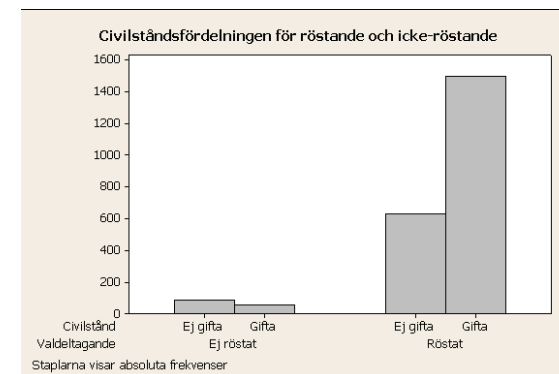
Korstabell eller grupperade staplar?

Civilstånd	Valdeltagande	
	Ej röstat	Röstat
Gifta	54	1496
Ej gifta	85	628

Korstabell eller grupperade staplar?

Civilstånd	Valdeltagande	
	Ej röstat	Röstat
Gifta	54	1496
Ej gifta	85	628

Korstabell-marginalfördelningar

Civilstånd	Valdeltagande		Summa
	Ej röstat	Röstat	
Gifta	54	1496	1550
Ej gifta	85	628	713
Summa	139	2124	2263

Vi har summerat radvis och kolumnvis. T ex över gifta och ogifta som inte röstat

$$54 + 85 = 139.$$

Dessa fördelningar kallas *marginalfrekvenserna* eller *marginalfördelningarna*.

Procentuell uppdelning radvis

För att jämföra hur de gifta och de ogifta röstar, räknar vi om till *radprocent*.

Civilstånd	Valdeltagande		Summa
	Ej röstat	Röstat	
Gifta	54	1496	1550
Ej gifta	85	628	713
Summa	139	2124	2263

T ex

$$\frac{54}{1550} \times 100 = 3,5(\%).$$

och

$$\frac{1496}{1550} \times 100 = 96,5(\%).$$

Marginalfördelningar

De bägge marginalfördelningarna kan framställas på vanligt vis. Den absoluta och procentuella fördelningen för CIVILSTÅND ges som

Civilstånd	Antal personer	Andel personer (%)
Gifta	1550	68,5
Ej gifta	713	31,5
Totalt	2263	100

Den absoluta och procentuella fördelningen för VALDELTAGANDE ges som

Valdeltagande	Antal personer	Andel personer (%)
Ej röstat	139	6,1
Röstat	2124	93,9
Totalt	2263	100

Dessa fördelningar kan avläsas ur korstabellen.

Procentuell uppdelning radvis

Gör vi samma beräkningar för de ogifta, så får vi

Civilstånd	Valdeltagande		Summa
	Ej röstat	Röstat	
Gifta	3,5	96,5	100
Ej gifta	11,9	88,1	100
Summa	6,1	93,9	100

- ▶ Tabellen visar hur fördelningen av individer på variabeln VALDELTAGANDE är betingad av om individerna är gifta eller ogifta. Vi har två *betingade fördelningar*.
- ▶ Eftersom summan är densamma i vardera fördelningen (100%) så är de enskilda frekvenserna direkt jämförbara.
- ▶ Vi har beräknat procenten i horisontell riktning, men jämför procenttalen i de vertikala kolumnerna.
- ▶ I den första kolumnen ökar andelen icke-röstande när vi går från gifta till ogifta. I den andra tvärtom.

Samband mellan kvalitativa variabler

För att utröna om det finns ett samband mellan variablerna VALDELTAGANDE och CIVILSTÅND jämför man de betingade fördelningarna (som vi gjort).

Vi såg ovan att valdeltagandet skiljer sig åt mellan grupperna gifta och ogifta. Variabeln VALDELTAGANDE *beror* av variabeln CIVILSTÅND.

Hur skulle tabellen se ut om variablerna istället var *oberoende*?

Då skulle andelarna i de vertikala kolumnerna vara ungefär lika.

Civilstånd	Valdeltagande		Summa
	Ej röstat	Röstat	
Gifta	LIKA ↓	LIKA ↓	100
Ej gifta	↑ LIKA	↑ LIKA	100

Tabellering av kvantitativ variabel

Grundprincipen vid tabellering av kvantitativa variabler är att ange observationerna i storleksordning.

Antag att vi har n st observationer x_1, \dots, x_n som antar k stycken olika värden. Vi har fler observationer än värden på variabeln, så $n > k$.

Matematikbetyg Matematikbetyget för 25 elever (på den gamla goda tiden)

5 4 1 4 4 3 2 3 3 3 4 2 3 1 3 3 5 4 2 2 2 4 3 5 3.

När data framställs på detta vis kallar vi detta *ogrupeerade data*.

Låt

- ▶ x_i = värdena på observationerna, $i = 1, 2, \dots, n$
- ▶ f_i = frekvensen för det i :te variabelvärdet, $i = 1, 2, \dots, k$

Här är $n = 25$ och $k = 5$ (fem olika värden på variabeln MATEMATIKBETYG).

Avslutande anmärkningar

- ▶ Vi kan beräkna kolumnprocent istället för radprocent. Se t ex KD s. 206.
- ▶ Vi har tittat på två egenskaper samtidigt, man kan gå vidare till tre eller fler egenskaper samtidigt.

Tabellering av kvantitativ variabel

5 4 1 4 4 3 2 3 3 3 4 2 3 1 3 3 5 4 2 2 2 4 3 5 3.

Betyg (x_i)	Avprickning	Frekvens (f_i)
1		2
2		5
3		9
4		6
5		3
		25

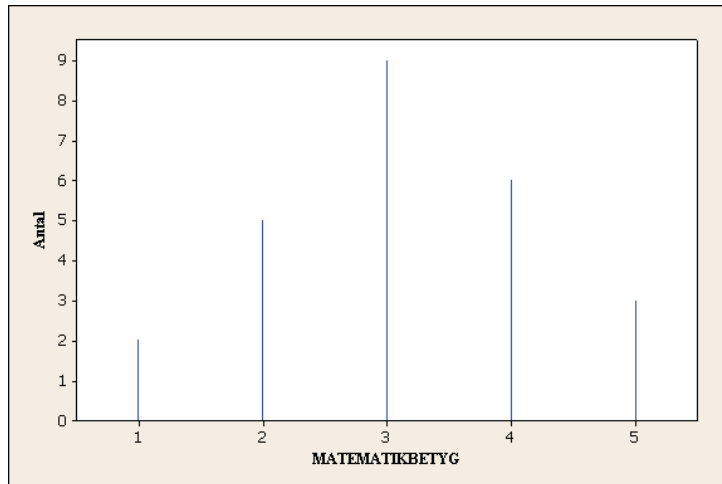
Notera att

$$\sum_{i=1}^k f_i = 25 = n.$$

En formel som alltid gäller. En frekvenstabell innebär att vi har *grupperat data*.

Stolpdiagram

Eftersom variabeln MATEMATIKBETYG är diskret och antar endast ett fåtal variabelvärden, så illustrerar vi fördelningen med ett stolpdiagram.

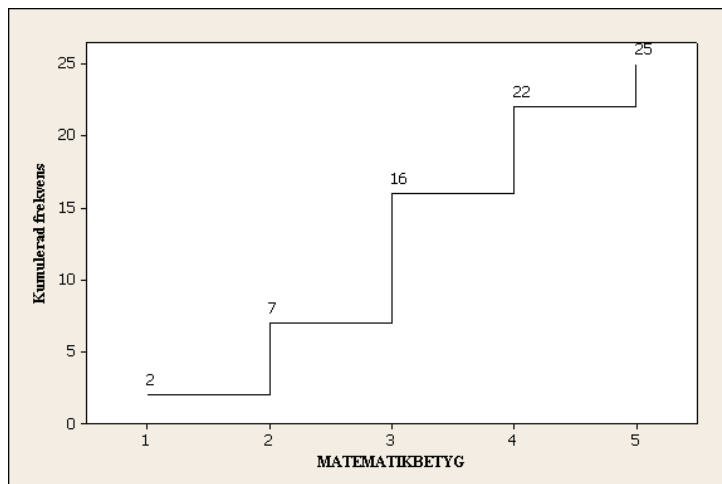
Tabellering av kvantitativ variabel-kumulerad frekvens

Den *kumulativa* frekvensen för ett visst variabelvärde visar hur många av observationerna som är *mindre än eller lika med detta variabelvärde*.

Betyg (x_i)	Absolut frekvens (f_i)	Kumulativ frekvens (F_i)
1	2	2
2	5	7
3	9	16
4	6	22
5	3	25

Trappstegsdiagram

Den kumulativa fördelningen för en diskret variabel som endast antar ett fåtal variabelvärden kan åskådliggöras i en trappstegskurva.

Tabellering av kvantitativ variabel-kumulerad relativ fördelning

Vi kan även beräkna relativtals för att underlätta jämförelser

Betyg (x_i)	Relativ fördelning (%)	Kumulerad relativ fördelning
1	8	8
2	20	28
3	36	64
4	24	88
5	12	100

Tabellering av kvantitativ variabel-Baby Ruth konfektyrer i styck

Fyrtio Baby Ruth konfektyrer vägdes och vikterna sorterades i storleksordning.

20,5	20,7	20,8	21,0	21,0	21,4	21,5	22,0	22,1	22,5
22,6	22,6	22,7	22,7	22,9	22,9	23,1	23,3	23,4	23,5
23,6	23,6	23,6	23,9	24,1	24,3	24,5	24,5	24,8	24,8
24,9	24,9	25,1	25,1	25,2	25,6	25,8	25,9	26,1	26,7

VIKT är en kontinuerlig variabel, så vi måste klassindela observationerna. Vi väljer fem klasser som är 1.3 breda och startar i 20.4, d v s klassindelningen

20.4-21.6, 21.7-22.9, 23.0-24.2, 24.3-25.5, 25.6-26.9

Klassbredden är skillnaden mellan den övre och den undre gränsen för en klass. Den *undre gränsen* för klassen 20.4-21.6 är 20.35. Den *övre gränsen* är 21.65.

Tabellering av kvantitativ variabel-Baby Ruth konfektyrer i styck

För att få svar på hur många observationer som finns under ett visst värde beräknar vi kumulativa frekvenser.

Vikt/gram	Absolut frekvens (f)	Kumulativ frekvens (F)	Relativ fördelning (%)	Kumulativ relativ fördelning (%)
20.4-21.6	7	7	17,5	17,5
21.7-22.9	9	16	22,5	40,0
23.0-24.2	9	25	22,5	62,5
24.3-25.5	10	35	25,0	87,5
25.6-26.9	5	40	12,5	100
	40		100	

Tabellering av kvantitativ variabel-Baby Ruth konfektyrer i styck

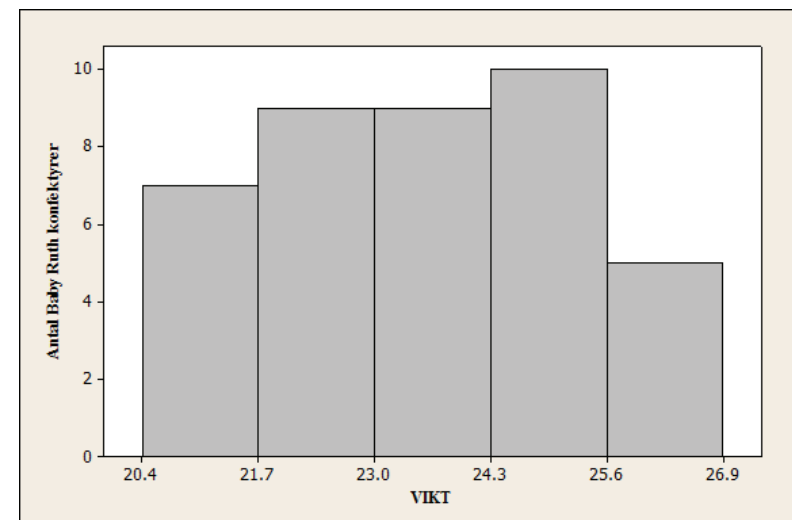
Vi tabellerar datamaterialet.

Vikt/gram	Avprickning	Frekvens
20.4-21.6		7
21.7-22.9		9
23.0-24.2		9
24.3-25.5		10
25.6-26.9		5

Eftersom data är ordnade i storleksordning är det lätt att finna frekvenserna.

20.5	20.7	20.8	21.0	21.0	21.4	21.5	22.0	22.1	22.5
22.6	22.6	22.7	22.7	22.9	22.9	23.1	23.3	23.4	23.5
23.6	23.6	23.6	23.9	24.1	24.3	24.5	24.5	24.8	24.8
24.9	24.9	25.1	25.1	25.2	25.6	25.8	25.9	26.1	26.7

Baby Ruth konfektyrer i styck-histogram

Baby Ruth konfektyrer i styck-stamblad-diagram

20.5	20.7	20.8	21.0	21.0	21.4	21.5	22.0	22.1	22.5
22.6	22.6	22.7	22.7	22.9	22.9	23.1	23.3	23.4	23.5
23.6	23.6	23.6	23.9	24.1	24.3	24.5	24.5	24.8	24.8
24.9	24.9	25.1	25.1	25.2	25.6	25.8	25.9	26.1	26.7

Djup

3	20	578
6	21	004
7	21	5
9	22	01
16	22	5667799
19	23	134
(5)	23	56669
16	24	13
14	24	558899
8	25	112
5	25	689
2	26	1
1	26	7